

Warszawa, dn. 15. 02. 1999 r.

Opinia prawna
dotycząca pisma procesowego "Proexportu" sp. z o. o. z siedzibą w Katowicach, skierowanego do
Trybunału Konstytucyjnego (sygn. akt SK. 4/ 98).

"Proexport" spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wniosła do Trybunału Konstytucyjnego
skargę w sprawie niezgodności z Konstytucją przepisu art. 14 ust. 3 lit. a ustawy z dn. 19
października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (t. j. Dz. U. z 1995
r. Nr 57, poz. 299 ze zm.).

Pismem procesowym z dn. 22 czerwca 1998 r. wnioskodawca podtrzymał swoje stanowisko, a ponadto zaskarżył niezgodność z Konstytucją przepisu art. 14 ust. 3 lit. b wyżej wymienionej ustawy, który to artykuł " wszedł w życie 12. 06. 1996 r., a więc po rozpoznaniu sprawy w I instancji przez Sąd Wojewódzki". Wnioskodawca w swym piśmie podnosi, iż art. 14 ust. 3 lit. b ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa nie dopuszcza potrącenia przez dłużnika długu z wierzytelnością, jaka przysługuje mu wobec Agencji, jeżeli dług powstał z tytułu zakupu mienia przejętego przez Agencję po innym zlikwidowanym przedsiębiorstwie niż to, które zaciągnęło zobowiązanie.

Oceniając zasadność pisma procesowego spółki "Proexport" należy jeszcze raz podkreślić, że wprawdzie art. 14 ust. 3 lit. a ogranicza odpowiedzialność Agencji, która gospodaruje mieniem Skarbu Państwa ale nie krzywdzi wierzycieli zlikwidowanych przedsiębiorstw bowiem w toku "zwykłego" postępowania likwidacyjnego mieliby możliwość zaspokojenia swych roszczeń wyłącznie z majątku danego przedsiębiorstwa. Rozwiązanie zawarte w art. 14 ust. 3 lit. a jest konieczne ze względu na ochronę interesów fiskusa.

Oceniając natomiast zasadność wniosku w części dotyczącej art. 14 ust. 3 lit. b należy podnieść, iż skarżąca spółka nie wykorzystała środków ochrony jej konstytucyjnych praw przez co uzupełnienie skargi jest niedopuszczalne.

Art. 46 ust 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym w związku z art. 79 ust. 1 konstytucji dopuszcza wniesienie skargi konstytucyjnej kierowanej przeciwko przepisowi, " na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie" o prawach, wolnościach bądź obowiązkach skarżącego. Subsydiarny i nadzwyczajny charakter skargi przesądza o konieczności wyczerpania toku instancyjnego, rozumianego jako wykorzystanie wszystkich możliwości proceduralnych przez stronę tak jak miało to miejsce w przypadku art. 14 ust. 3 lit. a. Skarga może zostać uruchomiona dopiero w sytuacji, gdy skarżący nie dysponuje już żadną proceduralną możliwością dalszego dochodzenia swoich praw w postępowaniu przed sądem lub organem administracji publicznej (postanowienie SN z 5. 12. 1997 r. Sygn. Ts 1/97 i Ts 14/97). Tak się nie stało w przypadku art. 14 ust. 3 lit. b, który wszedł w życie 12. 06. 1996 r. czyli po rozpoznaniu sprawy w I instancji przez Sąd Wojewódzki. Nie było też prowadzone inne postępowanie, w którym zapadłoby końcowe rozstrzygnięcie.

Dopóki nie został wyczerpany tok instancyjny i nie zostało wydane prawomocne merytoryczne rozstrzygnięcie w sprawie nie można mówić o niekonstytucyjności zakwestionowanego przepisu.

W piśmie procesowym brak jest ponadto wskazania konkretnego artykułu Konstytucji, z którym zdaniem wnioskodawcy sprzeczny byłby art. 14 ust. 3 lit. b ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa oraz argumentów na poparcie tej sprzeczności. Należy zatem przyjąć, że chodzi o niezgodność z art. 32 i 2 Konstytucji powołanymi w skardze konstytucyjnej z dn. 4. 06. 1998 r. Poza tym nie jest jasne, czy skarżący dopatruje się niezgodności wyżej wymienionego przepisu również z art. 64 ust. 2 konstytucji, który to artykuł tak jak i art. 32 odnosi się bezpośrednio do wolności, praw i obowiązków obywateli a nie osób prawnych i nie może być podstawą oceny konstytucyjności zaskarżonego przepisu.

Zakwestionowany przez wnioskodawcę art. 14 ust. 3 lit. b stanowi, że " *W braku odmiennej umowy stron dłużnik nie może dokonać potrącenia swego długu z wierzytelności, jaka mu przysługuje wobec Agencji,*

jeżeli dług powstał z tytułu zakupu, dzierżawy lub najmu mienia przejętego przez Agencję po innym zlikwidowanym przedsiębiorstwie niż to, które zaciągnęło zobowiązanie stanowiące podstawę wierzytelności dłużnika.

Przede wszystkim, co należy podkreślić, art. 14 ust. 3 lit. b nie ma zastosowania przy potrącaniu wierzytelności pochodzących z majątku tego samego przedsiębiorstwa.

Ponadto kwestionowany przepis nie znajduje zastosowania do potrącenia umownego. Strony mogą więc zawrzeć w umowie postanowienia określające odmienne wskazania niż w omawianym artykule. Jeżeli zainteresowane strony nie dojdą do porozumienia wówczas w braku umowy dłużnik nie będzie mógł dokonać potrącenia swego długu z wierzytelności, jaka mu przysługuje wobec Agencji, jeżeli dług powstał z tytułu zakupu, dzierżawy lub najmu mienia przejętego przez Agencję po innym zlikwidowanym przedsiębiorstwie niż to, które zaciągnęło zobowiązanie stanowiące podstawę wierzytelności dłużnika.

Artykuł powyższy nie pozbawia więc wierzycieli możliwości dokonania potrącenia. Stanowi jedynie ochronę podmiotu o szczególnym statusie. Uprawnienie Agencji w zakresie gospodarowania mieniem Skarbu Państwa opiera się na konstrukcji powiernictwa. Powiernikiem jest ten kto prowadzi cudze sprawy lecz we własnym imieniu. Agencja nie staje się właścicielem przejętego mienia, a wyłącznie podmiotem wykonującym w imieniu własnym powierzone jej uprawnienia właścicielskie państwa. Agencja uzyskała prawa wynikające z powiernictwa tylko w stosunku do mienia tworzącego Zasób Własności Rolnej Skarbu Państwa. Celem Agencji jest realizacja zadań ustawowych wynikających z polityki państwa m. in w zakresie tworzenia warunków sprzyjających racjonalnemu wykorzystaniu potencjału produkcyjnego Zasobu Skarbu Państwa (art. 6 pkt 1).

Ponadto ustawodawca uchwalając zaskarżony przepis chciał zapobiec pokrzywdzeniu wierzycieli zlikwidowanego przedsiębiorstwa, którzy mogą dochodzić swoich roszczeń tylko po danym przedsiębiorstwie. Praktyka stosowana przed wejściem w życie art. 14 ust. 3 lit. b pokazała, że długi nabywane były za 20 - 30 % ich wartości a do potrącenia nabywcy mienia Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa przedstawiali je według wartości nominalnej powodując pozbawienie możliwości zaspokojenia swoich roszczeń przez wierzycieli byłego państwowego przedsiębiorstwa gospodarki rolnej. Wprowadzenie art. 14 ust. 3 lit. b ma umożliwić Agencji uzależnienie zapłaty przez potrącenie od częściowego umorzenia wierzytelności przedstawionych do potrącenia. Jak wynika ze sprawozdania stenograficznego (72 posiedzenie Sejmu II kadencji z 31 stycznia, 1 i 2 lutego 1996 r.) "Wskutek tego potrącenie mogłoby być dokonywane z korzyścią i dla Agencji i dla nabywcy majątku zasobu, a nie jak dotychczas, w sposób korzystny wyłącznie dla nabywcy i niekorzystny dla innych wierzycieli."

Mając powyższe na uwadze należy stwierdzić, że ustawodawca działał w granicach przysługującej mu swobody stanowienia prawa odpowiadającego założonym przez niego celom politycznym i gospodarczym i nie naruszył zasady sprawiedliwości społecznej zawartej a art. 2 konstytucji, która jest ściśle związana z zasadą równości i proporcjonalności. Sprawiedliwość, jak wynika z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (orzeczenie z dn. 9. 01. 1996 r., sygn. akt K 18/95) wymaga równego traktowania równych," tj. podmiotów zasadniczo podobnych ze względu na pewną cechę relewantną, ale z drugiej strony nie pozwala na nierówne traktowanie nierównych, w szczególności wówczas, gdyby równe ich traktowanie prowadziło do nieuzasadnionego uzyskania przez niektórych z nich przywilejów kosztem interesów zasługujących na ochronę" w rozpatrywanym przypadku ochronę interesów Agencji i części wierzycieli.

Opracowała: Anna Janicka